

ОСОБИСТІСНИЙ ЧИННИК У ТЕОРІЇ СОЦІАЛКОНСТРУКТИВІЗМУ НА ПРИКЛАДІ УРСУЛИ ФОН ДЕР ЛЯЕН

THE PERSONAL FACTOR IN THE THEORY OF SOCIAL CONSTRUCTIVISM ON THE EXAMPLE OF URSULA VON DER LEYEN

Сенета А.Я.,

*магістрантка факультету міжнародних відносин
Львівського національного університету імені Івана Франка*

Романюк Н.А.,

*кандидатка політичних наук,
доцентка кафедри європейських та регіональних студій
Львівського національного університету імені Івана Франка*

У статті розкрито роль індивіда, як недержавного актора міжнародних відносин крізь призму соціалконструктивізму. Сучасні теоретики міжнародних відносин переосмислюють роль держави, як актора, надають особистості окреме значення у міжнародній політиці. Адже індивід, як очільник держави, міжнародної організації чи лідер громадської думки, має змогу здійснювати політичну діяльність, приймати релевантні рішення в межах середовища, в якому перебуває.

Соціалконструктивісти у 90-х р. ХХ ст., розпочали аналіз місця індивіда у системі міжнародних відносин, спираючись на поняття ідентичності (concept of identity) та дискурсивні підходи (discursive approaches). Шляхом залучення підходів суміжних суспільних дисциплін (зокрема психології та соціології) у вивчення міжнародних відносин, учені намагаються осмислити діяльність окремого індивіда, з'ясувати вплив особистісного світогляду на політичні рішення й дослідити їхнє значення як для релевантних акторів/інституцій, так і для динаміки міжнародного середовища. Теоретики стверджують, що особистісні характеристики і обставини значною мірою впливають на діяльність та прийняття рішень. При аналізі індивіда спершу виокремлюють тип ідентичності, до якого він належить. Ідентичність, що формується в дитинстві, має здатність змінюватись у процесі інтеракцій з іншими особами, а також зазнає впливу з боку зовнішніх чинників. При цьому індивід артикулює наративи в межах конкретного дискурсу, оскільки останній пов'язаний із типом ідентичності.

У статті досліджується Президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляен. З огляду на власний винятковий досвід, лідерка артикулює радикальні наративи, спрямовані на внутрішні трансформації Європейського Союзу та реформатування принципів його відносин із третіми сторонами. У статті розглянуто окремі особистісні характеристики Урсули фон дер Ляен, виокремлено тип її ідентичності та проаналізовано дискурс.

Ключові слова: соціалконструктивізм, особистісний чинник, індивід, ідентичність, дискурс, міжнародні відносини.

The article reveals the role of the individual as a non-state actor in international relations and its vision by representatives of social constructivism. Theorists rethink the role of the state as an actor, while giving the individual a separate place in the system of relations. An individual – a head of state, an international organization or an opinion leader – is able to conduct political activities and make decisions within the environment in which he or she lives.

In the 1990s, social constructivists began analyzing the place of the individual in the system of international relations, relying on the concept of identity and discursive approaches. By integrating related social sciences (in particular psychology and sociology) into the study of international relations, scholars are able to better understand the activities of an individual, the dynamics of the influence of worldview on the final decision, and the importance of this decision both for the institutions within which he or she works and for the processes in the international environment in general. Theorists argue that personal characteristics and the circumstances in which they were formed influence the activities and decision-making of the final subject. When analyzing a particular individual, the type of identity to which he or she belongs is first identified. The identity formed in childhood has the ability to change in the process of interactions with other individuals, and is also influenced by external factors/irritants. At the same time, an individual articulates narratives within a particular discourse, as the latter stems from the type of identity.

Ursula von der Leyen, President of the European Commission, was chosen as the object of analysis. Given her exceptional experience, the leader articulates radical narratives aimed at internal transformations of the European Union and reformats the principles of the Union's relations with third parties. The article examines some of Ursula von der Leyen's personal characteristics, identifies the type of her identity, and analyzes her discourse.

Key words: social constructivism, personal factor, individual, identity, discourse, international relations.

Постановка проблеми. Міжнародні відносини реалізуються великою кількістю акторів різних типів. Згідно із загальноприйнятою класифікацією, акторів поділяють на державних та недержавних. Етати, вбачаючи в державі провідну учасницю міжнародних взаємодій, не змогли

вичерпно проаналізувати чинники, які впливають на діяльність різних акторів.

Ситуація змінилась у 90-х рр., ХХ ст. із виникненням та розвитком постпозитивістських напрямів у науці про міжнародні відносини. Теоретики постпозитивісти піддають перевірці твердження

етатистів та переосмислюють роль держави. Вони розглядають взаємодії між елітами, суспільствами та окремими індивідами. Особливо цінним для аналізу є той факт, що вчені розрізняють значну кількість внутрішніх та зовнішніх чинників, які впливають на діяльність індивіда і, в підсумку, формують суспільства та принципи взаємодії їхніх еліт. Серед таких чинників можна виділити ідентичність, дискурс, соціальний бекграунд. Відтак, із початком XXI ст. стає зрозумілим той факт, що особистість визначає правила і здійснює вплив на діяльність держави/організації в міжнародному середовищі. Найвагомий внесок у дослідження цього феномена було зроблено соціалконструктивістами, які розглядали ідентичність та дискурс визначеного актора. Варто зазначити, що це стало можливим завдяки поступовій інтеграції суміжних суспільних наук, таких як психологія та соціологія.

Аналіз досліджень та публікацій. Питання особистісного чинника у світовій політиці є сферою зацікавлення науковців з різних суспільних дисциплін – історії, соціології, політології, психології. Водночас, проблематика індивіда як окремого актора тривалий час не порушувалася у межах науки про міжнародні відносини. Лише на зламі 1980–1990-х рр., із розвитком соціалконструктивізму, вивчення індивідуальних акторів набуло релевантного значення й у міжнародних дослідженнях.

Під час написання статті було використано відомі праці німецького вченого-міжнародника Т. Ріссе та представника Копенгагенської школи міжнародних відносин О. Вейвера. Також було залучено розробки французьких науковців-європеїстів Н. Ябло і Т. Бальзака. Загальне трактування соціалконструктивістських підходів подано на основі опрацювань французької дослідниці С. Сорругер. Особистісні характеристики та віхи діяльності Урсули фон дер Ляен почерпнуто з біографії лідерки авторства заступниці речника федерального уряду Німеччини У. Деммер і німецького журналіста та письменника Д. Гоффарта. Додатково було залучено статті авторки британського Vogue С. Девані, яка спеціалізується на питаннях вивчення жінок-лідерок, та тематичні напрацювання словацької редакторки М. Петровічової.

Метою статті є подати соціалконструктивістське бачення ролі індивіда, як актора міжнародних відносин, на прикладі Президентки Європейської Комісії Урсули фон дер Ляен.

Виклад основного матеріалу. Теорія міжнародних відносин до кінця XX ст. зосереджувала увагу на державах, як провідних акторах у міжнародному середовищі. Під час Третьої дебати у 90-х рр. XX ст. науковцями було використано нову дослідницьку програму – постпозитивізм. Мейнстрімною теорією у межах постпозитивізму вважається соціалконструктивізм, який залишається актуаль-

ним вже понад 30 років. Представники цієї теорії, а саме А. Вендт, Н. Онуф та О. Вейвер виділили низку особистісних характеристик, що впливають на діяльність недержавних акторів (зокрема й індивідів). Їм вдалося проаналізувати чинники, які формують спершу ідеї та погляди, а пізніше впливають на рішення автономних одиниць міжнародної системи. Відправною точкою стала теза про «відсутність об'єктивної реальності». Індивід, спираючись на власний досвід, окреслює для себе певну реальність, що набуває об'єктивного статусу лише для нього. Однак ця реальність є також тісно пов'язаною з визначеним соціальним контекстом.

При дослідженні особистісного чинника слід зосередитися на двох аспектах. По-перше, соціалконструктивісти наголошують на особливій ролі особистості дослідника, адже з огляду на уявлення про «необ'єктивну реальність», його твердження завжди ґрунтуються на суб'єктивному сприйнятті. По-друге, сам індивід набуває статусу автономного актора міжнародних відносин, оскільки міжнародне середовище складається із держав, держави – з суспільств, а суспільства, у свою чергу, – з індивідів [8].

Соціалконструктивісти виокремлюють також спосіб, за допомогою якого формується матеріальний світ і необ'єктивна реальність. На етапі первинного формування реальності особливу вагу мають людська діяльність та взаємодія індивідів, які, в свою чергу, залежать від особистісних та динамічних інтерпретацій реальності та ідентичностей. Відповідно, міжнародні відносини складаються із соціальних фактів, що набувають значення лише за згодою акторів, які здійснюють соціальну взаємодію. З цієї тези випливає причинно-наслідковий зв'язок між соціальними явищами, які потрібно пояснити, і попередніми умовами, що впливають на процеси прийняття акторами раціональних та свідомих рішень. Результатом є рішення чи дія окремого індивіда, що залежить від соціально сконструйованої реальності, колективних інтерпретацій середовища та набору правил, які координують діяльність акторів [5, с. 38–39].

Ключові припущення соціалконструктивізму. Розвиток теорії соціалконструктивізму припадає на 1990-ті роки. У своїх працях теоретики-конструктивісти – Н. Онуф та А. Вендт – обґрунтували, зокрема, три центральні гіпотези соціалконструктивізму, а саме: уявлення про контекстуалізацію, спільне конструювання акторів та структур і ендогенне формування інтересів акторів.

Контекстуалізація означає, що актор (держава, організація чи індивід), діє не лише відповідно до раціонально визначених вигод. Усі актори є вбудовані в певну соціальну структуру, що формує їхню поведінку. В окремих випадках середовище впливає настільки, що актор змушений діяти всупереч

власним інтересам [4, с. 146]. Якщо ж застосувати теоретичну концепцію щодо реального індивідуального актора, в нашому випадку – Урсули фон дер Ляєн, можна виявити чіткий зв'язок. Патерн поведінки лідерки сягає дитинства, де беззаперечним авторитетом був батько Ернст Альбрехт – політичний діяч національного та європейського рівня. Як посадовець Європейській Комісії, а згодом, – прем'єр міністр Нижньої Саксонії, він часто влаштовував прийоми вдома, максимально залучаючи до них власних дітей. За словами журналістів, «його діти повинні були вміти все», що пояснює здатність У. фон дер Ляєн швидко адаптуватись у будь-якому середовищі. Саме ранні роки, проведені у Брюсселі, сформували проєвропейське бачення майбутньої Президентки Європейської Комісії [1, с. 17–26]. Перебуваючи на посаді міністерки оборони Німеччини, Урсула фон дер Ляєн намагалася узгодити власні проєвропейські інтереси з національними, чим викликала досить негативні відгуки та реакцію як з боку колег, так і серед громадян Німеччини. Причинами невдоволення німців стали, зокрема, проблема несправності винищувачів, нешанобливе ставлення до німецьких солдат, а також неспроможність Люфтваффе утримувати транспортні літаки [20]. Колеги-політики, в основному євроскептики, звинувачували У. фон дер Ляєн у неефективній протидії пандемії Covid-19, а також у тому, що лідерка була схильною перекидати власні помилки на інших.

Друга гіпотеза – соціальне конструювання акторів та структур – означає, що соціальне середовище, яке визначає поведінку актора, якраз і формує характер взаємодій. З іншого боку, соціальні норми не є усталеними. Вони конструюються та постійно змінюються, відповідно до характеру взаємодій [4, с. 146]. Кейс Урсули фон дер Ляєн підтверджує цей погляд. Як вже йшлося, у дитинстві її світогляд формувався крізь призму батьківської політичної діяльності. Згодом, упродовж політичної кар'єри, У. фон дер Ляєн сформувала потужну мережу контактів, що дала змогу їй здобути та закріпити власні керівні позиції. Окрім того, багаторічне спілкування з А. Меркель, Е. Макроном та спільне академічне минуле з Б. Джонсоном сформували проєвропейський світогляд майбутньої Президентки.

У кабінеті А. Меркель У. фон дер Ляєн підтримувала введення військ до Афганістану та Малі. Обидві лідерки розробили також спільний план, що стосувався виведення Європейського Союзу із кризи [13]. Е. Макрон рішуче підтримував кандидатуру У. фон дер Ляєн на посаду Президентки ЄК. Адже вона надавала перевагу тісній координації з Францією, як однією з гегемонів ЄС щодо питань економічної політики. Президент Франції та Президентка ЄК дійшли також згоди щодо усунення кліматичних і соціальних викликів, укри-

плення зовнішніх кордонів ЄС та розвитку європейської оборонної політики [9]. Відносини У. фон дер Ляєн з Б. Джонсоном були досить суперечливими, оскільки обидва політики не могли досягти згоди у питаннях, що стосувалися Брекзиту [16].

Передвиборчі труднощі, конфлікти з представниками еліт стимулювали У. фон дер Ляєн до розробки об'ємної програми та активізації зусиль із регулювання європейських внутрішніх політик на різних рівнях і у різноманітних секторах. Президентка Єврокомісії вдало балансувала між інтересами представників політичних партій. Зокрема, у випадку із соціалістами, У. фон дер Ляєн спекулювала питанням реформ у європейській системі страхування на випадок виникнення нової хвилі безробіття. Щоби заручитися підтримкою «зелених», вона надала першочерговій пріоритетності створенню кліматично нейтральної Європи [19].

І третя гіпотеза, що базується на двох попередніх, – про змінність інтересу – значно відрізняється від тієї інтерпретації, яку пропонують традиційні підходи у міжнародних відносинах. Соціалконструктивісти припускають, що інтерес буде змінюватися не просто з часом, а й ще відповідно до сприйняття актором мінливого міжнародного середовища. Інтереси актора є пріоритетом, який не базується виключно на внутрішніх чинниках. Відповідно, інтереси проєктуються екзогенно і спираються на соціальний, політичний та економічний контексти [4, с. 147]. У цьому випадку варто згадати динаміку пріоритетів Урсули фон дер Ляєн, що перемістилися від проблеми пандемії Covid-19 до війни на кордонах Європейського Союзу.

Постійні екзистенційні кризи ЄС змушували відкладати питання його розширення та укріплення зовнішніх кордонів, оскільки політичні діячі були схильні вирішувати проблеми реформування держав-членів та інституцій ЄС. Проте у 2022 р. Урсула фон дер Ляєн активно озвучила проблему укріплення кордонів та розширення Європейського Союзу. Необхідність інтеграції нових членів вона коментувала так: «Шлях до сильних демократій і шлях до нашого союзу – це один шлях. Західні Балкани, Молдова, Україна та Грузія повинні розуміти, що вони є частиною сім'ї. Євросоюз є неповним без цих держав» [14].

Актороцентричний соціалконструктивізм. Соціалконструктивісти, спираючись на три наведені гіпотези, розвинули власні оригінальні трактування особистісного чинника в міжнародних відносинах. Одне із них пропонує актороцентричний соціалконструктивізм, який базується на переконанні, що «ідеї мають значення». У його межах теоретики прагнуть дослідити, як саме лідер використовує конкретні ідеї у процесі формування політики та наскільки вони впливають на політичні рішення [2, с. 1–10]. Наприклад, елементи світогляду У. фон дер Ляєн, що містить фемініс-

тичні ідеї, втілюються у політиках з недопущення дискримінації. Як стверджує сама Урсула фон дер Ляен, вона є прихильницею «консервативного фемінізму» та виступає за емансипацію жінок, що мало стати консервативним проектом.

У 2005 р. У. фон дер Ляен перебуваючи на посаді міністерки у справах сім'ї, людей похилого віку, жінок та молоді Німеччини стверджувала, що виховання дітей – це справа як батька, так і матері. Відтак міністерка запропонувала перейменувати «декретну відпустку» на «батьківську відпустку». Також вона здійснила істотний прорив, першою публічно заговоривши про бідність, як виклик для жінок у Німеччині [17].

Прагнення У. фон дер Ляен до досягнення рівності було озвучене як частина пріоритетів у діяльності лідерки, спрямованої на боротьбу з расизмом та дискримінацією. Для досягнення мети ЄК під егідою Президентки було створено нову посаду координатора боротьби з расизмом. У. фон дер Ляен також прокоментувала політику Польщі щодо сексуальних меншин та заявила, що державам, які критикують ЛГБТ спільноти, не місце в Європейському Союзі [10].

Урсула фон дер Ляен часто використовує власну сім'ю з метою політичного піару, що дієво впливає на спільноти, якими вона керує. Зокрема, у 2001 році, відповідаючи на запитання, чому вона вирішила обрати політичну кар'єру, У. фон дер Ляен акцентувала на власних дітях. За її словами, така діяльність дає можливість брати активну участь у формуванні майбутнього [11].

Представники різних напрямів теорії міжнародних відносин поділяють переконання, що актори в міжнародному середовищі не можуть дійти до вирішення проблеми автоматично. Спершу вони інтерпретують проблему. Саме на цьому етапі важливості набувають ідеї, оскільки актори через відмінне розуміння проблеми по-різному підходять до її вирішення та втілення належних рішень. Тому соціалконструктивізм запроваджує соціологічні методи, що дають змогу вивчати окремих акторів чи групи акторів.

Конструювання особистих ідентичностей. Конструювання ідентичності вказує на необхідність вивчення особистості та підкреслює багатовимірну природу ідентичності в цілому. Метою соціалконструктивістів було показати, що ідентичність є багатовимірною і містить множинні інтерпретації. Зокрема, американським політологом Б. Андерсоном було виокремлено чотири форми ідентичності:

– Ідентичність концентричних кіл. Така форма передбачає наявність однієї центральної ідентичності, наприклад національної чи регіональної, яка оточена іншими різновидами ідентичностей, такими, як європейська чи міжнародна. Наприклад, лідер-француз володіє певною ідентичністю,

що пов'язана з його державою. Однак, змінивши керівну посаду в Європейському Союзі, він набуває іншого різновиду ідентичності, оскільки додається чинник європейського середовища. Через це його інтерес зазнає впливу а діяльність суттєво змінюється, адже він перестає ідентифікувати себе з окремою державою, а радше розуміє себе як лідера об'єднання низки держав.

– Перехресні ідентичності. Така форма окреслює ситуацію, за якої члени певної групи можуть ідентифікувати себе з іншою групою. Прикладом слугує молодь будь-якої країни, яка ідентифікує себе виключно європейцями.

– Ідентичність «мармурового пирога». Ця форма початково була описана німецьким вченим Т. Ріссе, який вважав поняття ідентичності досить розмитим. Основна ідея полягає в тому, що у індивіда немає окремої ідентичності. Так стається через те, що усі підвиди ідентичності настільки переплітаються, що їх неможливо відокремити.

– Екзогенно зумовлена ідентичність. Такі чинники, як глобалізація, зовнішні загрози або інші явища впливають на європейську ідентичність. Тому задля конкретизації європейської ідентичності необхідно проаналізувати ідентичність окремого європейця, базуючись на відомостях про нього, таких як стать, рівень освіти, суспільні відносини, рівень доходу, тощо [4, с. 154–156].

Беручи до уваги особисті пріоритети У. фон дер Ляен, пов'язані з прагненням бути залученою до прийняття рішень, що стосуватимуться Європейського Союзу, її ідентичність можна визначити як перехресну. Вона народилася в Брюсселі, більшу частину життя прожила у Німеччині, де розпочала політичну кар'єру. Однак, У. фон дер Ляен не ідентифікує себе німкенню. У багатьох її інтерв'ю незмінною є теза: «Я – європейка». Це зумовлене латентністю національної форми ідентичності та домінуванням загальної «європейської ідентичності» [12].

Дискурсивний підхід. Ще одним підходом є дискурсивний аналіз, який соціалконструктивісти почали використовувати у 1990-х рр. Аналіз дискурсу є ефективним методом висвітлення того, як соціальні лінгвістичні практики допомагають вивчати зовнішню політику. Зокрема, теорії європейської інтеграції почали використовувати методологію дискурсивного підходу, наприклад аналіз ЗМІ, політичних документів, виступів та інтерв'ю політичних лідерів тощо.

Одним із центральних понять даного підходу є дискурс – система, яка регулює формулювання висловлювань. Варто також брати до уваги питання розмежування і співвідношення дискурсу та акторів. З одного боку, дискурс є первинним у тому сенсі, що актор не має жодного значення поза дискурсом, адже лише через риторіку розкриваються його суб'єктивні характеристики. З іншого боку,

дискурс існує і відтворюється лише через актора. Цей дуалізм німецький вчений Т. Дієз визначає як «лінгвістичний структуралізм». Цим поняттям підкреслюється взаємозалежність структури й актора.

Щоби передбачати результати політики за допомогою дискурсивного підходу, необхідно зробити ще два припущення: про інерцію дискурсу та його обмежувальний вплив на політичні результати. Риторика політичних лідерів, зазвичай, відповідає їхнім безпосереднім інтересам. З огляду на добру структурованість політичного дискурсу часто важко розмежувати реальний інтерес і звичну риторику акторів [6].

Щодо дискурсу У. фон дер Ляєн, то він безпосередньо зумовлений її ідентичністю. Проєвропейськи орієнтована ідентичність детермінує риторику лідерки, що впливає на прийняття нею рішень. Саме тому в дискурсі Президентки Єврокомісії дуже часто присутні такі слова як «рівність», «солідарність», «консолідація», «свобода» та «демократія» [18]. Солідарність У. фон дер Ляєн називає «найголовнішим активом Європейського Союзу» [7]. Вона практично ніколи не підвищує голосу, про що свідчать її інтерв'ю та виступи, однак коли йдеться про негативні теми – її голос стає різкішим. Ще однією особливістю є те, що у дебатах вона часто задає прямі питання, особливо, коли сердиться [11].

Висновки. Соціалконструктивісти зробили вагомий внесок у дослідження особистісного чинника у міжнародних процесах. За допомогою дискурсивних підходів теоретики-соціалконструктивісти намагалися вивчити творців політики, дослідити їхню риторику, тип ідентичностей, тощо. Завдяки розгляду держави через дрібніші компоненти – суспільства, індивідів, – вченим відкрилися нові перспективи для дослідження міжнародних відносин.

Актороцентричний підхід у соціалконструктивізмі продемонстрував важливість ідей та світогляду в процесі прийняття рішень. Підхід конструювання ідентичностей підкреслив компліментарність та багатовимірність ідентичності, а також дав змогу аналізувати акторів крізь призму комбінування ідентичностей. Представники дискурсивного підходу досліджують мову та риторику акторів, щоб окреслити їхні пріоритети.

У. фон дер Ляєн, Президентка Європейської Комісії, яка очолила рейтинг ста найвпливовіших жінок світу за версією Forbes, демонструє великий потенціал індивіда, як окремого актора у міжнародному середовищі. Адаптивність, влучна риторика, відданість ідеям Європейського Союзу та важливі рішення У. фон дер Ляєн визначають сьогодні пріоритети Європейської Комісії та об'єднаної Європи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Demmer U., Goffart D. Ursula von der Leyen. Die Biografie. Munich: Berlin Verlag, 2015. 244 p.
2. Jabko N. A. Quiet Revolution. *Playing the Market. A Political Strategy for Uniting Europe, 1985–2005.* / N.A. Jabko. London. 2017. P. 1–10.
3. Risse T. "Let's Argue!": Communicative Action in World Politics. *International Organization. Cambridge University Press.* 2003. 9 липня. P. 40.
4. Saurugger S. Constructivism(s). *Theoretical Approaches to European Integration* / S. Saurugger. London. 2014. P. 145–161.
5. Williams M.C. Contemporary international theory: social constructivism. *International relations theory and politics of European integration. Power, security, and community:* Routledge. London/New York, 2000. P. 38–39.
6. Wodak R. Discourse and European Integration. *KFG Working Paper Series.* 2018. № 86. P. 28.
7. Aliyev J. Solidarity most important asset of EU: Ursula von der Leyen. *Anadolu Agency: website.* URL: <https://www.aa.com.tr/en/europe/solidarity-most-important-asset-of-eu-ursula-von-der-leyen/2604394> (Last accessed: 20.07.2023).
8. Balzacq T., Baele S. J. The Third Debate and Postpositivism. *International Studies Association and Oxford University Press.* 2017. 22 грудня. DOI: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190846626.013.104>.
9. Barbière C. Von der Leyen and Macron want to 'regenerate' Europe. *Euractiv: website.* URL: <https://www.euractiv.com/section/future-eu/news/von-der-leyen-and-macron-want-to-regenerate-europe/> (Last accessed: 19.07.2023).
10. Commission President Ursula von der Leyen delivers her first State of the Union address. *Joint Brussels Office: website.* URL: <https://www.lawsocieties.eu/news/commission-president-ursula-von-der-leyen-delivers-her-first-state-of-the-union-address/6001352.article> (Last accessed: 20.07.2023).
11. Devaney S. Here's What You Need To Know About Ursula von der Leyen, The President Of The European Commission. *VOGUE: website.* URL: <https://www.vogue.co.uk/arts-and-lifestyle/article/who-is-ursula-von-der-leyen> (Last accessed: 22.07.2023).
12. Fortuna G., Gotev G. Von der Leyen confirmed as new Commission president by paper-thin majority. *Euractiv: website.* URL: <https://www.euractiv.com/section/future-eu/news/breaking-von-der-leyen-confirmed-as-new-commission-president-by-paper-thin-majority/> (Last accessed: 22.07.2023).
13. Goßner C., Grüll P. Merkel and von der Leyen: Two long-time companions guiding Europe. *Euractiv: website.* URL: <https://www.euractiv.com/section/future-eu/news/merkel-and-von-der-leyen-two-long-time-companions-guiding-europe/> (Last accessed: 19.07.2023).

14. Jozwiak R. The Most Important Takeaways From Von Der Leyen's State-Of-The-EU Speech. *RadioLiberty*: website. URL: <https://www.rferl.org/a/eu-leyen-speech-russia-enlargement/32034877.html> (Last accessed: 17.07.2023).

15. Kuras P. The Aristocratic Ineptitude of Ursula Von Der Leyen. *Foreign Policy*: website. URL: <https://foreignpolicy.com/2021/04/30/aristocratic-ineptitude-ursula-von-der-leyen-eu-europe-vaccines-pandemic-response/> (Last accessed: 21.07.2023).

16. Landler M., Castle S. Boris Johnson Once Mocked the Eurocrats of Brussels. They Haven't Forgotten. *The New York Times*: website. URL: <https://www.nytimes.com/2020/12/10/world/europe/boris-johnson-brussels-trade-brexite.html> (Last accessed: 19.07.2023).

17. Marinic J. How feminist is von der Leyen? *Politico*: website. URL: <https://www.politico.eu/article/how-feminist-is-von-der-leyen/> (Last accessed: 22.07.2023).

18. von der Leyen U. It's honour to receive the World Peace and Liberty Award. *Ursula von der Leyen*. *Instagram*: website. URL: <https://www.instagram.com/reel/Cu9-dE5obAp/?igshid=MTC4MmM1YmI2Ng%3D%3D> (Last accessed: 23.07.2023).

19. Watt A. Ursula von der Leyen – A Rocky Start, But Brighter Prospects. *Intereconomics*: website. URL: <https://www.intereconomics.eu/contents/year/2019/number/4/article/ursula-von-der-leyen-a-rocky-start-but-brighter-prospects.html> (Last accessed: 19.07.2023).

20. Would Germany's Ursula von der Leyen who has been nominated to lead European Union Commission be the ideal candidate? *Quora*: website. URL: <https://www.quora.com/Would-Germanys-Ursula-von-der-Leyen-who-has-been-nominated-to-lead-European-Union-Commission-be-the-ideal-candidate> (Last accessed: 19.07.2023).